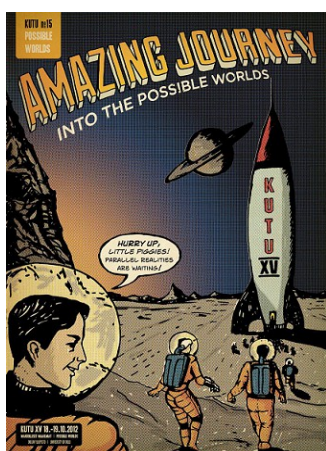

Fafnir – Nordic Journal of Science Fiction and
Fantasy Research
journal.finfar.org

Kirja-arvio: Satu Koho, Jyrki Korpua, Salla Rahikkala & Kasimir
Sandbacka (toim.) – *Mahdollinen kirja*.

Mika Loponen

Mahdollinen kirja – Kulttuurintutkimuksen 15. seminaari
”Mahdolliset maailmat” Oulun yliopistossa syksyllä 2012.
Oulu: Oulun yliopisto, 2014. ISBN: 978-952-62-0485-7

Mahdollinen kirja on kiinnostava ja ajatuksia herättävä mutta temaattisesti ja aihealueellisesti hajanainen kokoelma. Enimmäkseen ansiokkaiden joskin osin pintaraapaisuiksi jäävien artikkelien ansiosta *Mahdollinen kirja* nostaa lukijalle kavalkadin erilaisia näkökulmia ja lähestymisportteja taiteeseen, historiaan ja ihmisyden kokemiseen.

Mahdollinen kirja, Oulun yliopiston vuoden 2012 Kulttuurintutkimuksen seminaari KuTu 2012:n konferenssijulkaisu ilmestyi vihdoin loppuvuodesta 2014, konferenssikirjoille perin siedettävän kahden vuoden viiveellä.

Mahdollinen kirja on KuTu-konferenssin tavoin monitieteinen humanististen tieteiden laidasta laitaan, jopa haitaksi asti. Vaikka julkaisun artikkelit ovat enimmäkseen kiinnostavia, pienten konferenssijulkaisuiden ydinongelma näkyy kirjan koostumuksessa: jos mahdollisia julkaistavia artikkeleita on vähän, julkaisun (ja konferenssin) teeman noudattaminen julkaisussa on haasteellista. Kirjan monitieteisyys näkyy toisaalta etuna, toisaalta haittana: vaikka suurin osa artikkeleista on kirjallisuusanalyttisiä, muiden tieteiden kautta tulevat tekstit tuovat kirjalle toisaalta sen tarvitsemat kirjallisuustieteiden ulkopuoliset valaisevat näkökannat mutta samalla myös temaattista ja tieteellistä hajanaisuutta, jossa artikkeleiden linkittyminen saman julkaisun alle tuntuu ajoittain ongelmalliselta.

Tieteellistä hajaannusta korostaa temaattinen hajaannus: *Mahdollisessa kirjassa* tämä haasteellisuus näkyy temaattisena tilkkutäkkimäisyytenä, jossa osa artikkeleista ottaa konferenssin ”mahdollisten maailmojen” teeman mukaan puoliväkinäisesti pakotettuna, osa ei lainkaan.

Tieteellisestä hajaannuksesta ja temaattisesta ja kriittisestä huolimatta *Mahdollinen kirja* on kiinnostava teos. Suurin osa artikkeleista on kiinnostavaa luettavaa, ja niiden herättämät kysymykset pätevät laajalti artikkeleiden itsensä ulkopuolella.

Kirjan aloittaa Jenni Tyynelän esittelynomainen artikkeli, jossa Tyynelä vertailee modaalilogiikan ja fiktion mahdollisia maailmoja analyttisen kielifilosofian keinoin. Lyhydestään huolimatta teksti toimii erinomaisena tutustumisena kulttuuripuolella usein harmistuttavan vähään käyttöön jääneeseen filosofian työkalupakkiin. Ytimekkyytensä ansiosta Tyynelän alustus toimii konferenssijulkaisussa erinomaisena esittelynä mahdollisten maailmojen tematiikkaan.

Aihepiirin temaattinen hajaannus näkyy siirtymässä seuraavaan artikkeliin: loikka analyttisestä kielifilosofiasta Tomi Sirviön kirjallisuusanalyysiin Kimmo Sanerin novellista ”Valon takana leveä matto” on häiritsevää. Sirviön analyysi kärsii paitsi vanhentuneen, kiistanalaisen lähteen (Darko Suvin) käytöstä kyseenalaistamattomana auktoriteettina, myös lähtökohtaisesta tarpeesta yrittää tulkita Sanerin novelli hieman pakotetun oloisesti tieteiskirjallisuuden kyberpunk-alagenreen. Vaikka perustelut genremääritelmästä olisivat vakuuttavia, Sirviön teksti ei onnistu vastaamaan oleellisimpaan kysymykseen: entä sitten?

Kirjallisuusanalyysin linjalla jatkaa Ilmari Leppihalme, jonka kiinnostava analyysi Anu Kaipaisen romaanista *Arkkienkeli Oulussa 1808-1809* saa toivomaan, että kirjalla olisi ollut muutaman kierroksen pidempi editointivaihe: muutamalla lisäiterointikierroksella artikkeli olisi voinut muuttua kiinnostavasta erinomaiseksi. Nytkin, mikäli lukija selviää yli alkuvaiheen liki kymmenen sivun mittaisesta toistonomaisesta yhden virkkeen puolittaisesta käsittelystä, loppuartikkeli tarjoaa ajatuksia herättävää pohdintaa ja parhaimmillaan erinomaisen kiinnostavaa analyysia 60-luvun modernin elämän murroksesta, vaikka tekstin kytkentä julkaisun mahdollisen maailmojen tematiikkaan tuntuukin hieman väkinäiseltä.

Kirjallisuusanalyttista linjaa jatkaa Satu Kohon luenta Katja Ketun romaanista *Kättilö*. Koho keskittyy analyysissään paikan kokemiseen hahmojen tunteiden ja kerronnallisen tematiikan topologisina ilmentyminä. Kohon analyysillä ei ole juurikaan tekemistä julkaisun teemaan, mutta ansiokkaan luennan kohdalla sen antaa mielellään anteeksi. Kohon ansiokasta analyysia on ilo lukea; tulkinta avaa uusia tulkintaportteja, painottaen paitsi usein varjoasemaan jäävän topologisen kuvauksen merkitystä kertojahahmon kokemuksen kuvastajana, myös Ketun tekstin tulkintaa sotaromaanina sodan vaiettujen uhrien näkökulmasta.

Heta Marttinen jatkaa kirjallisuusanalyttistä näkökulmaa (siirtyen käytännönläheisestä analyysistä teoriavetoiseen) analysoimalla Peter Sandströmin autofiktiota *Manuskript för pornografiska filmer*. Marttisen kiinnostus kohdistuu epäluotettavaan kertojaan, kontrafaktuaalisuuteen sekä epäkertomisen käsitteeseen: fiktion todellisuuden raameissa mahdollisten mutta toteutumattomien vaihtoehtojen esittämiseen fiktiossa.

Tero Anttila siirtää painopisteen historiaan artikkelissaan mahdollisista menneistä maailmoista, kohdistuen kysymyksensä kärjen varhaismoderniin ruotsalaiseen myyttisten menneisyyksien etsintään. Kiehtova artikkeli esittelee Ruotsille luotuja myyttisiä historioita pääosin Olof Rudbeck vanhemman *Atlanticaan* peilaten. Anttilan mukaansatempaava teksti kuvailee vakuuttavasti varhaismodernin maailmankuvan särkymispisteistä ja pelastusyrityksistä keinotekoisien historioiden avulla.

Brandisuunnittelija Tuomas Mujusen artikkeli retrosta ja retron estetiikasta on hämmäntävä siirtymä. Itse artikkeli on kiinnostava katsaus retron käsitteeseen ja retron myyvytyteen, ja artikkelin lukee ilolla: pätevän suunnittelijan katsaus suunnittelufilosofiaansa on valaiseva ja ajatuksia herättävä. Tähän julkaisuun sijoitettuna artikkeli vaikuttaa kuitenkin irralliselta sekä ympäröivien tekstien että julkaisun teeman kannalta.

Julkaisun päättävä Annamaria Marttilan ansiokas ja itsenäisesti luettuna kiinnostava ja hyvin rakennettu artikkeli aivovamman kokemuksesta kärsii samasta ongelmasta. Artikkeli on itsessään ajatuksia herättävä, mutta sen mukaanotto juuri tähän julkaisuun sirpaloittaa julkaisua entisestään. Marttilan tekstiä lukisi kuitenkin mielellään laajemminkin: Marttilan tutkimusalue avautuu lukijalle mielenkiintoisena ja jatkokysymyksiä herättävänä.

Vaikka suuri osa julkaisun teksteistä on miellyttävää ja kiinnostavaa luettavaa sellaisenaan, julkaisu jättää pieniä toiveita laajemmasta editointiprosessista. Useat artikkelit olisivat hyötynet lisäiterointikierroksesta niin tekstin luettavuuden kuin sisällöllisten kysymysten kannalta: erityisesti julkaisun heikkomat tekstit olisivat hyötynet pienestä lisäpanostuksesta ja temaattisesta kiinteyytyksestä.

Kritiikistä huolimatta Mahdollinen kirja on kiinnostava katsaus siihen laaja-alaiseen keinovalikoimaan, jonka kautta taidetta, historiaa ja ihmiskokemusta voidaan tulkita. Ehkä juuri hajanaisuutensa ansiosta kirja toimii erinomaisena käyntikorttina Oulun yliopiston KuTu-konferenssille: vaikka aasinsillat artikkeleiden välillä ovat paikoin todella häiritseviä, ne alleviivaavat humanistisen tutkimuksen laaja-alaisuutta.